

ľudskou zlobou, ohňom a vodou, sú ako štvaná zver, ale Boh je s nimi.

Aj my po štyridsaťročnom komunizme sme mohli povedať, že keby sa nás Pán nebol ujal, kde by sme boli? A ktovie, čo nás ešte čaká v budúcnosti... Ako skončí administratívna šikana, ktorá je už citeľná v mnohých krajinách Európy? Spomeňme len nedávne prípady z Veľkej Británie, kedy Národná zdravotná spoločnosť za nosenie krížika postavila pred súd ošetrovatelku Shirley Chaplinovú alebo British Airways za rovnaký „priestupok“ svoju zamestnankyňu Nadiu Eweidaovú. Nech už príde čokoľvek, máme sa o koho oprieť. Náš Boh nás nesklame, on sa neustále ujíma svojho ľudu. Veď v ňom je naša sila a pomoc. Veď on stvoril nebo a zem. On je Pán vesmíru a dejín.

Boh dokáže nakoniec i prenasledovanie premeniť na požehnanie, takže sa krv mučeníkov stáva semenom kresťanov, ako to kedysi vyjadril Tertulián, jeden z cirkevných spisovateľov kresťanského staroveku. Aj o mučeníkoch platí, že keby sa ich Pán nebol ujal, neposilnil ich a nedodal im odvahy, dávno by boli kapitulovali, zbabelo zapreli svoje presvedčenie a pohltil by ich vlastný strach a zbabelosť. Ale keďže Pán bol s nimi, stál po ich boku, dokázali vydať obdivuhodné svedectvo viery i odpúšťajúcej lásky.

Vskutku platí – ako v širšej perspektíve, tak aj na úrovni jednotlivcov: keby sa nás Pán nebol ujal, zle by sme dopadli, no našťastie nestalo sa tak. Za týmto hypotetickým „keby“ však stojí Realita, založená na historickej skúsenosti Izraela, že Boh je s nami – Emanuel – v dobrom i zlom.

fr. Patrik Vnučko OP

Ruženec 10/2012

(* 1899 – † 1952)

P. Mikuláš Jozef Lexmann OP

Od mučeníckej smrti jednej z najvýznamnejších osobností Rehole dominikánov na Slovensku, pátra Mikuláša Jozefa Lexmanna, tento rok uplynulo 60 rokov.

Páter Mikuláš, rodným menom Jozef Lexmann, sa narodil roku 1899 v Trenčianskej župe v obci Bobot v okrese Bánovce nad Bebravou. Jeho rodný dom sa zachoval. Jozefov otec bol kováč a strojník. Toto remeslo sa v rodine dedilo oddávna.

O vzornú kresťanskú výchovu v rodine sa starala najmä matka Mária. Bola mimoriadne zbožná. Už ako 16-ročné dievča zatúžila celkom zasvätiť svoj život Bohu a stať sa rehoľnou sestrou. Jej otec však rozhodol prísne: „Nijaký kláštor! Dievča sa vydá.“

Mária sa vydala za kováča Lexmanna, porodila a vychovala osem detí. Ako 44-ročná ovdovela, a celú svoju rodinu zverila Božskému Srdcu. Najstarší syn Jozef jej veľmi pomáhal v starostlivosti o svojich súrodencov. Z detí sa napokon štyria stali rehoľníkmi: Jozef (páter Mikuláš), Gregor (páter Rafael, dominikán), Brigita (Agneška, školská sestra de Notre Dame, gymnaziálna profesorka) a Mária (dominikánska sestra Gabriela). Matka Mária sa dožila 103 rokov.

V rodine sa traduje, že keď roku 1910 misionár vyzýval matky, aby svojich synov vychovali za kňazov, matka Mária zatúžila, aby sa stal kňazom jej práve narodený syn Gregor. Kňazom sa stal najskôr jej najstarší syn Jozef.

M. J. Lexmann po vstupe do Rehole dominikánov...

Rozhodnutie vstúpiť do Rehole dominikánov bolo vtedy na Slovensku nezvyklé. U malého Jozefa ho podnietil fráter, ktorý zbieral peniaze na stavbu dominikánskeho kostola a kláštora v Budapešti. Jozef nastúpil do dominikánskeho juvenátu v Budapešti asi ako 11-ročný chlapec, tam študoval aj na gymnáziu. Noviciát absolvoval v Grazi. Prijal rehoľné meno Mikuláš a roku 1917 zložil prvé rehoľné sľuby. Štúdiá filozofie a teológie absolvoval vo Viedni a Grazi. V júli 1923 bol Mikuláš vysvätený za kňaza.

Roku 1924 už pôsobil v Košiciach, kde bol od začiatku mimoriadne aktívny vo svojej pastoračnej činnosti – učil náboženstvo, viedol misie a duchovné cvičenia, latinsko-filozofické vzdelávanie inteligentov atď.

www.dmc.sk

...doma v Bobote medzi svojimi najbližšími... Vpredu páter Mikuláš s mamou Máriou ((1880–1983). V pozadí zľava Silvester Lexmann (1907–1973), Brigita sestra Agnesa Lexmann (1912–1998), školská sestra de Notre Dame, Alojz Lexmann (1901–1976), Sidónia Lexmannová r. Glégová (1908–1989) a jej manžel Ján Lexmann (1906–1986), ďalej Mária sestra Gabriela Lexmann (1914–1990), dominikánka, a páter Rafael Gregor Lexmann (1910–2004), dominikán.

Roku 1931 ho vyslali na misijnú cestu do Francúzska.

Dominikáni sú „ordo praedicatorum“, rehoľa kazateľov. Ich poslaním je šíriť lásku kázaním pravdy, pričom za predpoklad úspechu považujú žiť medzi tými, ktorým kážu, prežívať ich chudobu. V duchu dominikánskej spirituality páter Mikuláš pomáhal ľuďom v najrozličnejších oblastiach života. Celoživotné vzdelávanie je pre dominikánov formou askézy. Páter Mikuláš sa vypracoval na univerzálneho vzdelanca a staral sa o vzdelanie svojich zverencov v pastoračnej službe. Zachovali sa spomienky, že ak bolo treba, doučoval aj chémiu, skúšal mladých z fyziky či optiky, pripravoval ich na skúšky z jazykov. Popri rodnej slovenčine hovoril vo viacnárdom prostredí perfektnou spisovnou maďarčinou alebo nemčinou, bol vynikajúcim latinčinárom, ovládal zrejme francúzštinu, možno aj iné jazyky.

Budovateľské dielo pátra Mikuláša sa rozvinulo najmä v tridsiatych rokoch 20.

storočia, keď sa stal priorom kláštora v Košiciach. Nadviazal na trhový tradíciu na Dominikánskom námestí a dal na dominikánskej parcele postaviť prvú modernú krytú tržnicu v Košiciach so sedemdesiatimi predajnými boxmi. V čase, keď sa ešte nepoužívali chladničky, sa takto usiloval o zvýšenie kultúry predaja. Rozsiahla prizemná budova dodnes slúži ako rad obchodov so skladmi.

Tesne pri dominikánskom kostole dal postaviť kultúrne stredisko Veritas. Vznikla tam sála pre 300 až 400 divákov s javiskom, technikou na kinoprojekciu, a kompletnou divadelnou technikou. Páter Mikuláš, ako technický talent, vybudoval Veritas na dobovo špičkovej úrovni. Mal dôkladne naštudovanú techniku kinoprojekcie, zaoberal sa otázkami synchronizácie obrazu a zvuku vo filme. Vo Veritase sa hrávalo divadlo, premietali sa poučné i zábavné filmy pre deti, mládež i dospelých, organizovali sa prednášky, recitácie, koncerty. Tu sa mládež stretávala.

...na výlete s mládežou...

Organizačnou platformou činnosti bolo Bratstvo svätého ruženca (ružencové bratstvo). Páter Mikuláš dbal na kvalitu kultúrnej činnosti, pozýval účinkovať do Veritasu špičkových umelcov, nezriedka svetového mena.

Svojou dobrosrdečnou a veselou povahou páter Mikuláš priťahoval najmä mládež. Mal veľké ambície a nadanie spoločnosť deti a mládež do rozličných spolkov. V Košiciach založil skauting. Bol veľkou autoritou, v prítomnosti ktorej deti pociťovali zodpovednosť za všetko, čo robia. Chodievali s ním na výlety spojené s krátkymi modlitbami, nedelu čo nedelu chodili po poobedňajšej pobožnosti hŕfnie do Veritasu, kde páter Mikuláš premietal nábožné filmy i zábavné chaplinovky, aj ich sám vysvetľoval.

Ako prostriedok kultúrneho rozvoja deti slúžila hudba. Páter Mikuláš mal dôkladne naštudovanú hudobnú teóriu a hlasovú výchovu, v rozhlase prednášal o slovenských cirkevných a ľudových piesňach. Založil a viedol detský tamburášsky súbor, ktorý

dosiahol osobitú popularitu, väčšie dievčatá hrávali v mandolínovom súbore, pre chlapcov bola dychovka. Bola to forma hudobnej výchovy detí, zároveň aj príprava na dôstojné slávenie liturgie hudbou, na čom pátrovi Mikulášovi veľmi záležalo. Dospeljšia mládež hrávala divadlo, páter Mikuláš režíroval. Zámerom bolo, aby sa kresťanský život neobmedzoval len na priester chrámov, ale aby evanjeliová radosť zo života prenikla aj profánny kultúrny svet. Páter Mikuláš pôsobil ako starosta združenia Orol, usiloval sa o rozvoj kresťanskej a národnej kultúry.

Páter Mikuláš bol v širokom okolí prvým kňazom s vodičským oprávnením, propagoval automobilizmus. Založil v Košiciach Charitu a ako funkcionár Autoklubu zriadil a viedol šoférske kurzy pre nezamestnaných a nemajetných občanov. Bol nadaným technikom, rozumel autám, v kláštore vybudoval elektrickú signalizáciu.

Mal veľké pastoračné úspechy. Jeho putavé kázne boli orientované na dobovú mentalitu tých, ktorým kázal. Bol vyhľadávaným

spovedníkom, pred jeho spovednicou čakali najdlhšie rady veriacich z Košíc a okolia. Spovedali sa u neho aj najvyšší cirkevní hodnostári. Viaceré generácie mládeže organizoval na báze ružencového bratstva, staral sa o ich vzdelávanie. Záujmové činnosti spájaj s duchovným vedením a vysvetľovaním náboženských právd. Prekvapujúce bolo, že ako rehoľník organizoval tanečné zábavy mládeže a športové hry. V duchu dominikánskej spirituality vštepoval svojim zverencom úctu k Panne Márii, po vojne založil časopis Ruženec, ktorý dnes znovu vychádza v obnovennej podobe.

Roku 1935 páter Mikuláš absolvoval v Košiciach pilotný výcvik a vypracoval sa na ambiciózneho a technicky erudovaného letca. Mal premyslený prelet ponad Mont Blanc, avšak politická situácia blížiacaj sa vojny mu v tom zabránila.

Páter Mikuláš bol silnou osobnosťou a veľkou autoritou. Ľudí si získaval svojím vzdelanostným rozhľadom, vtipom, humorom a osobným šarmom. Neustále žartoval a šíril kresťanský optimizmus. Ako amatérsky fotograf prekvapoval vtipnými momentkami. Voči svojim zverencom však dokázal byť v mene pravdy aj veľmi prísny. Konanie pátra Mikuláša bolo v úplnom rozpore s dobovými predstavami o „zbožnom mníchovi“, on ani nikoho nevedol k „zbožnému“ vystupovaniu. Ľudia ho vnímali skôr ako „spiritus movens“, hybnú silu svetských aktivít. Napriek tomu žil prísne asketickým životom, málo spával a jedával, aby čo najhodnotnejšie využil čas.

Po rokoch nabitých činnosťou sa páter Mikuláš ešte pred vojnou utiahol do ústrania, do kláštora v Znojme a Prahe. Chcel sa venovať najmä štúdiu, zapísal sa na prednášky na Masarykovej univerzite v Brne a potom na

Karlovej univerzite v Prahe. Bol poradcom Centra katolíckej kinematografie.

Na začiatku vojny dostal povolávací rozkaz do armády ako pilot. Nemci ho verbovali do Luftwaffe a páter Mikuláš mal veľký problém sa tomu vyhnúť. V čase okupácie mu v Čechách hrozilo zatknutie zo strany Gestapa pre „vlastenecké kázne“ (tak je to zaznamenané z neskorších výsluchov pátra Mikuláša zo strany Štátnej bezpečnosti). Utiahol sa do kláštora v Šoproni a Vašváru. Pred príchodom frontu ho však poslali naspäť do Košíc (tie vtedy patrili do Maďarska). Obyvateľstvo tu terorizovala extrémna pronemecká Strana šípových krížov. Páter Mikuláš sa usiloval zachrániť čo najviac ľudí pred popravami, bez ohľadu na ich politickú alebo náboženskú príslušnosť. V krypte pod dominikánskym kostolom pripravil úkryt. Odpratral ľudské kosti, natiahol elektrické vedenie, postaral sa o vetranie a sanitu. Skrývalo sa tam asi 20 ľudí, ku koncu si tam zachránili životy aj ďalší.

Po vojne sa páter Mikuláš usiloval obnoviť činnosť Veritasu, čo sa mu podarilo už len čiastočne. Bol dobrým diplomatom pri rokovaniach medzi Cirkvou a štátnymi úradmi (napríklad pri zakladaní vysokých škôl v Košiciach). V ideáloch zblížovania sa národov propagoval esperanto a založil esperantský krúžok, organizačne zabezpečil v Košiciach kongres slovenských esperantistov so sv. omšou a spevmi v esperante. Organizačne a technicky zabezpečil slávnosť zasvätenia východného Slovenska Božskému Srdcu Ježišovmu, ktorá sa konala v júni 1947 a zišlo sa na nej okolo 130-tisíc veriacich (podľa údajov Štátnej bezpečnosti 140-tisíc).

Voči ateistickej ideológii a protináboženskému útlaku páter Mikuláš zaujal nekom-

...a v internačnom tábore v Podolínci.

promisný postoj. Po februári 1948 pátra Mikuláša niekoľkokrát vyšetrovala Štátna bezpečnosť, bol naňho vydaný zatykač a vyšetrovali ho v bratislavskej väznici. Tu zažil aj fyzické týranie. Predmetmi vyšetrovania boli informácie o zatykaní kňazov v Chorvátsku uverejnené v časopise Ruženec, vyšetrovanie osôb, ktorým páter Mikuláš pomohol, útek jeho mladšieho brata pátra Rafaela z väzenia, činnosť laického apoštolátu Rodina, ktorý založil Tomislav Kolakovič a iné. V júni 1949 v dominikánskom kostole prečítal pastiersky list slovenských biskupov namierený proti komunistickej tzv. „katolíckej akcii“ a porušovaniu náboženskej slobody.

V noci z 13. na 14. apríla 1950 vtrhli ozbrojení muži do väčšiny mužských kláštorov v Československu a zatykali rehoľníkov: štátna moc tak likvidovala mužské rehole. Páter Mikuláš bol pri zatykaní rázny a nekompromisný. Odvolával sa na právo a ľudskosť a dostal sa s milicionármi do ostrej potýčky. Dnes sa vie, že niektorí z tých

ozbrojencov sa neskôr obrátili na kresťanskú vieru. Pátra Mikuláša internovali v kláštoroch v Pezinku, Báci, Podolínci, možno aj inde. Bol evidovaný ako „obzvlášť nebezpečný, reakčný a neprevychovateľný rehoľník“. Keďže mal vodičské oprávnenie a známosti, poslali ho na priepustku zohnať kurivo. To bola jeho posledná príležitosť stretnúť sa so svojimi priateľmi a príbuznými. V rodine svojho mladého priateľa JUDr. Futóa odslúžil svätú omšu.

Nakoniec pátra Mikuláša previezli do centralizačného tábora v českých Králikách, do zrušeného redemptoristického kláštora na Hore Matky Božej. Rehoľníkov tu zapojili najmä do poľnohospodárskych a lesných prác. Väzenský režim bol prísny. Páter Mikuláš bol v tom čase už ťažko chorý na srdce, ťažko dýchal, chodil s palicou. Zaochádzali s ním surovo, neakceptovali potrebu lekárskej pomoci.

Štátny zmocnenec nútil pátra Mikuláša s cynickou zlomyseľnosťou vystupovať v horúčave do strmého kopca za kravami. Z pasienka sa páter vrátil úplne zničený. Nadránom sa už nemohol postaviť ani slúžiť svätú omšu: celebraval ju pri ňom iný kňaz.

Mikuláš si uvedomoval, že zomiera. Sedel s ovisnutou hlavou. Keď mu ju chcel ktosi podoprieť, odvetil: „Nechaj, patrí sa, aby Pánov služobník predstúpil pred Neho so skloneňou hlavou“. Postupne mu trpeli končatiny, cítil, ako mu jedna ruka odumiera. Povedal: „Odumiera ako prvá, asi viac zhrušila.“

Zomrel vo veku nedožitých 53 rokov. Pochovaný je v rodnej obci, v Bobote.

Meno pátra Mikuláša Jozefa Lexmanna je uvedené v medzinárodnom zozname dominikánskych mučeníkov 20. storočia.

Juraj Lexmann